

11.11.2024

Valtiontalouden tarkastusvirastolle:

Asia: OAJ:n lausunto koskien valtiontalouden tarkastusviraston määräykseksi avoimuusrekisterilain tarkoittamien vaikuttamistoiminnan taloudellisten tietojen muodostamisesta

Viite: Lausuntopyyntö D/624/04.13.00/2024

1 Yleisiä huomioita esitysluonnoksesta

Avoimuusrekisterin perustamisen alkuperäisenä tarkoituksena oli lisätä eduskunnassa, valtioneuvostossa ja ministeriöissä tehtävän päätöksenteon avoimuutta. Avoimuusrekisterilaissa säädetyt velvoitteet ovat kuitenkin jo tähän mennessä lisänneet ilmoitusvelvollisten, kuten kansalaisjärjestöjen ja yritysten, hallinnollista taakkaa.

Alun perin lain esitöissä korostettiin, ettei avoimuusrekisterilain tarkoituksena ole estää yhteiskunnallista vaikuttamista ja vuoropuhelua (HE 98/2022 vp). Eduskunnan lakivaliokunta totesi lakia koskevassa mietinnössään (LaVM 28/2022 vp), että ilmoitusvelvollisten kannalta on keskeistä, että raportointivelvoitteet ja hallinnollinen taakka ovat tarkoituksenmukaisia ja oikeasuhtaisia. Valiokunta painotti, että raportoitavien tietojen tulee olla tarpeellisia ja tarkoituksenmukaisia rekisterin tavoitteiden kannalta, eikä raportoinnista saa muodostua liian yksityiskohtaista ja raskasta.

2 Lausunto koskien vaikuttamistoimintaan osallistuneiden henkilöiden vaikuttamistoimintaan käyttämien henkilötyövuosien muodostamista (kohta 2.2)

Nyt lausuttavana olevassa VTV:n määräysluonnoksen perustelumuiotien luonnoksessa on omaksuttu tulkinta, jonka mukaan ilmoitusvelvollisten tulisi raportoida varsinaisen vaikuttamistoiminnan lisäksi myös vaikuttamistoiminnan mahdollistamiseksi tehtyihin taustatöihin osallistuminen. VTV:n omaksuma tulkinta menee lain sanamuotoa olennaisesti pidemmälle. VTV:n omaksumalle tulkinnalle ei myöskään löydy tukea lain esitöistä. Toteutuessaan se aiheuttaisi vaikeita rajanvetokysymyksiä raportointivelvollisille.

11.11.2024

Määräysluonnoksen mukaan raportointivelvollisuuden piiriin voisivat kuulua vaikuttamistoiminnan työsuhteisten lisäksi myös sen nimissä vapaaehtoisena tai luottamushenkilönä tehty vaikuttamistyö. Lisäksi VTV:n määräysluonnos lähtee siitä, että vaikuttamistoimintaan käytetty aika (ml. edellä viitatuista taustatyöistä) tulisi raportoida VTV:lle tunnin tarkkuudella. Näin ollen VTV:n tulkinnan mukaan raportointivelvollisuus tuntitasolla realisoituisi myös sellaisten vapaaehtoisten tai luottamushenkilöiden kohdalla, jotka ovat osallistuneet vaikuttamistoiminnan mahdollistamiseksi tehtyihin taustatöihin, kuten kokouksiin. OAJ pitää tätä tulkintaa lain alkuperäisen tarkoituksen ja sanamuodon ylittävänä sekä hallinnollisen taakan osalta kestävämmänä.

Esimerkiksi OAJ:n kaltaisessa suuressa edunvalvontaorganisaatiossa vaikuttamistoiminta valmistellaan moniportaaisessa työryhmärakenteessa, johon ottavat osaa sekä työsuhteessa toimivat asiantuntijat että jäseniä edustavat luottamushenkilöt. Jos raportointivelvollisuutta laajennetaan myös luottamushenkilöihin ja vaikuttamistoimien valmisteluun, saattavat vaikuttamisen valmisteluun ottaa osaa jopa sadat ihmiset. Näiden yksittäisten ihmisten osallisuuden pilkkominen osiin ja raportointi vuositasolla nostaisi hallinnollisen taakan määrän yli lainsäätäjän rajaaman tarpeellisuus- ja tarkoituksenmukaisuusedellytyksen.

Yhteenveto:

OAJ katsoo, että määräysluonnosta ja sitä koskevaa perustelumuistioluonnosta tulisi rajata siten, että vaikuttamistoimintaan osallistuneet henkilöt ja niiden kokonaismäärää raportoitaessa otettaisiin huomioon vain ne henkilöt, jotka ovat osallistuneet avoimuusrekisterilain 2 §:n mukaiseen vaikuttamistoimintaan eli hoitaneet varsinaisen yhteydenpidon vaikuttamistoiminnan kohteisiin.

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ

Nina Lahtinen
koulutuspolitiikan johtaja

Pauliina Viitamies
johtava erityisasiantuntija